

Helyreállítják

II. József helytartósági palotájának disztermét a Várban.

Ha idegenek járnak Budapesten, nagy büszkeséggel mutogatjuk a város csodás dunai panorámáját, szép középületeit és muzeális nevezetességeit, amelyekben fővárosunk valóban nem szegény. De mennyi rejtett nevezetessége van még a fővárosnak, amelyről a főváros művelt lakosságának is alig van tudomása. Igaz, hogy ebben a pestiek nem képeznek kivételt: hány párizsi van, aki sohasem volt a Louvrebán és hány londoni, aki sohasem járta végig még a British-muzeumot sem!

Budapestnek sok-sok középülete van, amely nemcsak kívülről, de belülről is sok értéket rejtget. Nemrég költözött át a Várban lévő, a bizarr kéménytornyáról ismeretes új levéltári épületbe az országos levéltár, amely eddig a várbeli belügyminisztérium melletti épületben levő egykori helytartósági székház helyiségeiben szűkösködött. Amikor a nagy levéltári teremből az irattár állványai kikerültek, szép empire-izlésű, konzolokon nyugvó karzat bontakozott ki, mely egykoron a hatalmas méretű termet körülvette, a középen nyolcoszlopos gyönyörű erkéllyel, amelyen térdnadrágos udvari zenészek húzták a talp alá valót II. József, a kalapos király idejében. Ez a terem a hajdani Klarissza-rend székházában Mária Terézia stílusában épült meg és valamikor rokokóizlésű volt. II. József, mikor a rendet eltörölte, a helytartóság disztermét alakította át udvari művészeivel korának ugynevezett „copi” stílusában.

Scitovszky Béla belügyminiszter, a Műemlékek Országos Bizottsága javaslatára, felismervén a terem nagy művészi értékét, elhatározta a terem restaurálását. A kényes feladat megoldását dr. Lechner Jenő műépítész tanárra bízta, aki már több kiváló restaurálással örökítette meg nevét. Így ő restaurálta a Nemzeti Múzeumot, Pollack Mihály kiváló neoklasszikus alkotását és a Pázmány Péter-egyetem gyönyörű barokktemplomát is.

A terem stilszerű mennyezetet kap, mivel a régi diszes mennyezetet az 1870-es években — mikor a levéltár beköltözött — tűzbiztos, disztelen síkmennyezettel helyettesítették. A termet büfféhelyiséggel, ruhatárakkal bővítették, mert a miniszternek, igen helyesen, az az intenciója, hogy a terem, mely elkészülte után a főváros egyik legstílusosabb diszterme lesz, kongresszusokkor, főispáni nagygyűlésekkor és általában reprezentatív társadalmi célokra alkalmas legyen. Az egykor fényes napokat élt udvari diszterem, mely több évszázadon keresztül poros akták raktáraként szolgált, most régi fényében fogja újból egyesíteni a szellemi és társadalmi élet előkelő világát.

Ugyanebből a korból — már sajnos, csak régi elsárgult metszetekből — ismeretes a régi Pest egy másik terme, mely a mai Corso-mozi épületében

volt, a „Zur sieben Kurfürsten” szállodában. Az ennek a helyére épített bérháznak a gyönyörű terem áldozatul esett.

A mai gyönyörű Vigadó-épület helyén állott hajdanában a Pollack Mihály redoute-épülete, melyben régi rajzok szerint gyönyörű márványburkolatú empire-diszterem volt. Ez a terem az épülettel együtt 1849-ben pusztult el, amikor Hentzi ágyúkkal lövette a várost.

Amily fájdalmas ennek a gyönyörű teremnek az elvesztése, oly pazar kárpótlást kaptunk Feszli Frigyes gyönyörű mai Vigadó-épületének finomizlésű, káprázatosan szép disztermében. Ez a régi terem, mely ma oly hangulatosan adja vissza a régi Pest emlékezetét, a 60-as években épült és ma szinte elképzelhetetlen, hogy a maga idejében annyira „modern” volt, hogy a közönség nagy része nem tudta szépségét megérteni. A nagytehetségű építőművész haláláig munka nélkül maradt, mert nem tudták nagy modernségét, újító szellemét megbocsátani. Ma áhitattal nézünk körül a gyönyörű teremben, melynek parját ebben a stílusban Európaszerte hiába keressük. A terem stilszerűségét ma egyedül az a négy fehér szobor zavarja, melyek — bár önmagukban értékes művészi alkotások —, nem illenek be a terembe. Fel kell hívni erre itt a főváros illetékes tényezőinek figyelmét, akikben ma igazán örvendő megértést találunk a főváros művészi kérdései iránt. Ez a terem is rászorul egyébként már egy alapos restaurálásra.

Restaurálják a Várban a hajdani lovas bravurjairól nevezetes gróf Sándor-féle, a mostani miniszterelnöki palotában levő disztermet is Hiskisch Rezső építőművész tervei szerint, aki a gyönyörű empire-teremnek későbbi korból származó neobarokk mennyezetét most silszerű empire-mennyezetel cserélte fel. Ez a terem is Pollack Mihály nevéhez fűződik, aki Aman bécsi udvari építész tervei szerint a palota felépítője volt. Ez a palota 1806-ban épült fel.

Ez a terem az 1848-as időkben középpontja volt Budapest nemzeti kulturéletének. Itt hangzottak fel legelőször Liszt Ferenc kezei alatt a magyar rapzódia később világot hódító melódiai és itt bontogatta szárnyait a filharmonikus társaság is. Gróf Klebelsberg Kunó az elmúlt években az épület reprezentációs helyiségeit és ezt a disztermet is helyreállította és az újjáalakított teremben akkor gyönyörködhetett újból a főváros közönsége, amikor I. Ferenc József nevezetes halotti maszkját ünnepélyesen átadták a múzeumnak.

Hasonló szép diszterme volt a Ludovika Akadémiának. Ezt azonban az 1870-es években átalakították és kivették a régi hangulatából.

A régi Pest egyik leghangulatosabb falombos udvarán, a városházutcai 1838–41 közt épült Várnegyházban, a régi Pest egy igen szép és érdekes terme, a megyeháza közgyűlési terme, Zitterbarth Mátyás, a Biedermeyer-kor egyik jeles építőmestereinek műve. Fala között sok vihar zajlott le az idők folyamán az alkotmány védelmében.

Gyönyörű alkotás a Tudományos Akadémia épületének diszterme is reneszánsz-izlésben. Ez a terem 1862–1864 közt épült Stüler Ágost porosz építőművész tervei szerint. Egyik oldalát Lotz három képe díszíti.

Sok szép kisebb terem van még Budapest középületeiben és főúri palotáiban. Erdemes volna ezekről is írni. Sok érdekeset mesélhetnének el ezek a régi falak elmúlt időről, rég elköltözött emberekről, a „rég Pest”-ről.

Rerrich Béla.